

MUNI
FSS

Alternativní přístupy k třídní analýze

Tomáš Doseděl

dosedel@fss.muni.cz

Sociálně stratifikační výzkum

Základní koncepty třídní analýzy

- **Sociální třída:** skupina lidí čelících určitým životním podmínkám, reagující na ně podobným způsobem
- **Klasický přístup:** podmínka = pozice na trhu práce (Marx, Weber)
- **Inovace:** kromě ekonomických aspektů života zahrneme do třídní analýzy také vzdělání a známosti (Bourdieu)
- **Koncept kapitálů:** ekonomický, kulturní, sociální

Základní koncepty třídění analýzy

EGP / ESeC:

- Zaměstnavatelé
- Zaměstnanci
 - Servisní smlouva
 - Pracovní smlouva
 - Smíšená smlouva
- OSVČ

Základní koncepty třídění analýzy

EGP / ESeC:

- Zaměstnavatelé
- Zaměstnanci
 - Servisní smlouva
 - Pracovní smlouva
 - Smíšená smlouva
- OSVČ

Deduktivní přístup:

- Vycházíme z informací o struktuře trhu práce
- Třídy jsou teoreticky konstruovány
- A teprve poté naplněny konkrétními lidmi

Great British Class Survey

- Sociální kapitál
- Ekonomický kapitál
- Kulturní kapitál
- 7 sociálních tříd

Great British Class Survey

- Sociální kapitál
- Ekonomický kapitál
- Kulturní kapitál
- 7 sociálních tříd

Induktivní přístup

zjistíme informace o konkrétních lidech

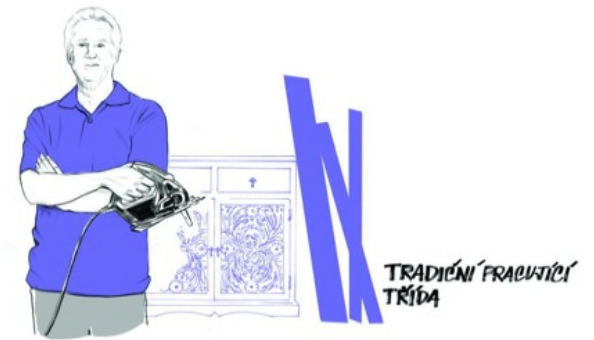
rozdělíme je do podobných skupin

(vnitřně homogenní – příslušníci skupin se chovají stejně
navenek heterogenní – skupiny se vzájemně liší)

Great British Class Survey

Elite	6	22	Very high economic capital (especially savings), high social capital, very high highbrow cultural capital
Established middle class	25	43	High economic capital, high status of mean contacts, high highbrow and emerging cultural capital
Technical middle class	6	10	High economic capital, very high mean social contacts, but relatively few contacts reported, moderate cultural capital
New affluent workers	15	6	Moderately good economic capital, moderately poor mean score of social contacts, though high range, moderate highbrow but good emerging cultural capital
Traditional working class	14	2	Moderately poor economic capital, though with reasonable house price, few social contacts, low highbrow and emerging cultural capital
Emergent service workers	19	17	Moderately poor economic capital, though with reasonable household income, moderate social contacts, high emerging (but low highbrow) cultural capital
7 Alt Precariat	15	<1	Poor economic capital, and the lowest scores on every other criterion

Rozdělení svobodou

Rozdělení svobodou

	Kulturní kapitál	Sociální kapitál	Ekonomický kapitál
???	+++	+++	+++
Nastupující kosmopolitní	+++	+++	+
Zajištěná střední	++	++	+++
Tradiční pracující	+	+	+
Místních vazeb	-	+++	--
Ohrožená	-	++	--
Strádající	--	--	---

Rozdělení svobodou

	Kulturní kapitál	Sociální kapitál	Ekonomický kapitál
ELITA	+++	+++	+++
Nastupující kosmopolitní	+++	+++	+
Zajištěná střední	++	++	+++
Tradiční pracující	+	+	+
Místních vazeb	-	+++	--
Ohrožená	-	++	--
Strádající	--	--	---

Guy Standing: Prekariát

- Prekarizovaná práce je charakterizována **nejistotami**:
 - v osobě zaměstnavatele (agency work, Švarc systém)
 - v trvání pracovní smlouvy (dočasná, příležitostná)
 - v přístupu k sociálním jistotám (zdravotní pojištění, dovolená, penze)
 - v možnostech zastoupení (odbory, právo na stávku...)

- Citizens × Denizens

Guy Standing: Prekariát

- Prekarizovaná práce je charakterizována **nejistotami**:
 - v osobě zaměstnavatele (agency work, Švarc systém)
 - v trvání pracovní smlouvy (dočasná, příležitostná)
 - v přístupu k sociálním jistotám (zdravotní pojištění, dovolená, penze)
 - v možnostech zastoupení (odbory, právo na stávku...)

- Citizens × Denizens

- Třídní schéma
 - Elita
 - Salariať
 - Profesionálové a technici
 - Proletariát
 - Prekariát**

Na cestě k flexibilní práci...

- Nejpozději od 1970s
- Řada ekonomických a sociálních krizí
- Druhá krize modernity (Wagner)
- Demontáž velkých organizačních celků...
- ... poptávka po vysoké flexibilitě dodavatelských firem i jejich **zaměstnanců**

Na cestě k flexibilní práci...

Různé koncepty:

- flexibilní
- atypická
- nestandardní
- flexploatační
- prekarizovaná

V rámci EU (ILO):

- 20 % zaměstnanců pracuje na částečný úvazek
- 11 % zaměstnanců má smlouvu na dobu určitou
- 2,4 % zaměstnanců má smlouvu na dobu kratší než 3 měsíce

Kritika Prekariátu

- **FTPC** (jako ideální stav) je v lidské historii spíše **výjimkou** než pravidlem
- Životní podmínky příslušníků prekariátu nejsou zase tak odlišné od zkušeností pracující třídy
- Prekarita je běžná pracovní zkušenost zaměstnanců na globálním Jihu

Kdo je ohrožen prekarizací?

- **Ženy:** péče o rodinu, kratší úvazky, mateřská/rodičovská
- **Migranti:** neznají jazyk, nemají povolení, odkázaní na agenturu
- **Čerství absolventi:** nemají praxi
- **Lidé před důchodem:** postupně přecházejí na kratší úvazky

Jak operacionalizovat Prekariát?

- Rozdíly oproti FTPC
 - Částečný úvazek, Smlouva určitá, Agentura, Švarc
 - **PROBLÉM:** je každý částečný úvazek prekarizovaný?

Jak operacionalizovat Prekariát?

- Rozdíly oproti FTPC
 - Částečný úvazek, Smlouva určitá, Agentura, Švarc
 - **PROBLÉM:** je každý částečný úvazek prekarizovaný?
- Sociální charakteristiky zaměstnání
 - Přístup ke zdravotnímu pojištění, odborům, stávce...
 - **PROBLÉM:** nebývá součástí surveyů

Jak operacionalizovat Prekariát?

- Rozdíly oproti FTPC
 - Částečný úvazek, Smlouva určitá, Agentura, Švarc
 - **PROBLÉM:** je každý částečný úvazek prekarizovaný?
- Sociální charakteristiky zaměstnání
 - Přístup ke zdravotnímu pojištění, odborům, stávce...
 - **PROBLÉM:** nebývá součástí surveyů
- Sebehodnocení zaměstnanců
 - Pociťujete ve svém zaměstnání nějakou formu nejistoty?
 - **PROBLÉM:** coping mechanismus

Jak operacionalizovat Prekariát?

- Rozdíly oproti FTPC
 - Částečný úvazek, Smlouva určitá, Agentura, Švarc
 - **PROBLÉM:** je každý částečný úvazek prekarizovaný?
- Sociální charakteristiky zaměstnání
 - Přístup ke zdravotnímu pojištění, odborům, stávce...
 - **PROBLÉM:** nebývá součástí surveyů
- Sebehodnocení zaměstnanců
 - Pociťujete ve svém zaměstnání nějakou formu nejistoty?
 - **PROBLÉM:** coping mechanismus

Rusko (Shkaratan and Gasiukova 2015): 27 % • UK (Savage et al 2013): 15 % (Great British Class Survey) • Česko (Prokop et al 2019): 18 % • Španělsko (De La Poza 2020): 39 %

TEDx: Guy Standing

<https://youtu.be/nnYhZCUYOxs>

Prekérní otázka

- Je zkušenost s nejistotou stejně formujícím zážitkem pro všechny typy povolání?
- Mění hodnoty a postoje u všech stejně?
- Je prekariát homogenní skupina, sociální třída, nebo je spíš něco jako „míra prekarity“, která je přítomná napříč společenskou strukturou?